

Poznań, dnia 10 maja 2021 r.

Trybunał Konstytucyjny
Al. Jana Christiana Szucha 12a
00-918 Warszawa

Skarżąca:

A Z

reprezentowana przez:

adwokata Rafała Maciejewskiego
WIA w Poznaniu nr wpisu: POZ/Adw/4009
i adwokat Marzenę Tajsner
WIA w Poznaniu nr wpisu: POZ/Adw/4141
z Kancelarii Tajsner Maciejewski ADWOKACI.
DORADCY RESTRUKTURYZACYJNI
ul. Młyńska 5a/13, 61-729 Poznań

SKARGA KONSTYTUCYJNA

Działając w imieniu skarżącej A Z , na podstawie art. 79 ust. 1
Konstytucji RP zaskarżam:

przepisy art. 69 § 1 i 2 i art. 70 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny
(t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1444; dalej także: Kodeks karny lub k.k.) w zakresie, w jakim
stanowią, że okres próby biegnie od uprawomocnienia się wyroku,

jako niezgodne z art. 78 w zw. z art. 45 ust. 1 w zw. z art. 32 ust. 1 w zw. z art. 2
Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

TAJSNER MACIEJEWSKI

ADWOKACI. DORADCY RESTRUKTURYZACYJNI

Skargę konstytucyjną wywodzę na tej podstawie, że Sąd Okręgowy w P
w dniu lutego 2021 r. wydał wyrok (sygn. akt), na
mocy którego to orzeczenia jedynie w części została uwzględniona apelacja skarżącej od
wyroku Sądu Rejonowego w S z października 2019 r., sygn. akt

Przedmiotowym orzeczeniem, opartym m. in. na zaskarżonych przepisach, naruszone
zostały przepisy art. 78 w zw. z art. 45 ust. 1 w zw. z art. 32 ust. 1 w zw. z art. 2 Konstytucji RP
w ten sposób, że wobec skarżącej, której zawieszono wykonanie prawomocnie wymierzonej
kary pozbawienia wolności, okres próby rozpoczął bieg dopiero po ponad 16 miesiącach od
wydania wyroku przez Sąd I instancji.

Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (t.j.
Dz.U. z 2018 r. poz. 1987 ze zm.; dalej: k.p.k.) zaskarżone orzeczenie jest ostateczne. Skarżąca
wyczerpała bowiem przysługujące jej środki odwoławcze.

Odpis orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie doręczony został skarżącej w
dniu 5 marca 2021 r.

Zakwestionowane w niniejszej w skardze regulacje prawne stanowiły podstawę wydania
orzeczenia, o którym mowa powyżej, gdyż Sąd odwoławczy utrzymał w mocy rozstrzygnięcie
oparte na tych przepisach.

UZASADNIENIE

A Z została oskarżona o to, że w dniu marca 2018 r. w
miejscowości S , jadąc z kierunku miejscowości
P w kierunku miejscowości K nieumyślnie naruszyła zasady bezpieczeństwa w
ruchu lądowym w ten sposób, że kierując samochodem osobowym

TAJSNER

MACIEJEWSKI

ADWOKACI. DORADCY RESTRUKTURYZACYJNI

, nie zachowując prawidłowego toru ruchu wjechała na przeciwny pas ruchu przed poruszającego się w sposób prawidłowy po tym pasie w kierunku miejscowości P kierującego samochodem osobowym

S M, powodując w ten sposób nieumyślnie wypadek drogowy polegający na zderzeniu się samochodu z samochodem

, w wyniku czego kierujący samochodem S M doznał rozległych wielonarządowych obrażeń ciała,

skutkujących jego śmiercią na miejscu zdarzenia, a pasażerka pojazdu – M M doznała rozległych wielonarządowych obrażeń ciała,

skutkujących jej śmiercią na miejscu zdarzenia

W wyroku z października 2019 r., sygn. akt Sąd Rejonowy w S uznał oskarżoną za winną zarzucanego jej czynu, wymierzył jej karę pozbawienia wolności warunkowo zawieszając jej wykonanie na okres lat próby (na podstawie art. 69 § 1 i 2 k.k. i art. 70 § 1 k.k.), karę grzywny w wysokości zł każda, orzekł zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na okres lat oraz zasądził i wymierzył .

Od powyższego wyroku skarżąca wniosła apelację zarzucając mu obrazę przepisów postępowania oraz błąd w ustaleniach faktycznych, które miały wpływ na treść orzeczenia.

Wyrokiem z lutego 2021 r. (sygn. akt) Sąd Okręgowy w P zmienił punkt 4 zaskarżonego wyroku w ten sposób, że jako podstawę orzeczonego zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych przyjął art.

42 § 1 k.k. (pkt 1), w pozostałej części utrzymał w mocy zaskarżony wyrok (pkt 2) oraz orzekł o kosztach procesu (pkt. 3 i 4).

Przepisy art. 69 § 1 i 2 i art. 70 § 1 Kodeksu karnego, w zakresie, w jakim stanowią, że okres próby biegnie od uprawomocnienia się wyroku, naruszają art. 78 w zw. z art. 45 ust. 1 w zw. z art. 32 ust. 1 w zw. z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, tj. zasadę dwuinstancyjności postępowania oraz związane z nią zasady prawa do sądu, równości wobec prawa i demokratycznego państwa prawnego.

W pierwszej kolejności skarżąca wskazuje, że podziela w całości stanowisko Rzecznika Praw Obywatelskich przedstawione w wystąpieniu do Ministra Sprawiedliwości (II.510.837.2016). W wystąpieniu tym Rzecznik wskazał, że:

Instytucja zawieszenia wykonania kary i poddania sprawcy próbie jest uregulowaniem opartym na przekonaniu o dodatniej prognozie społecznej i kryminologicznej sprawcy czynu. Stosowana jest również do przestępczości o zmniejszonym natężeniu naganności. Jej głównym celem jest represja karna zmierzająca do reintegracji społecznej przestępcy. Aktualnie obowiązująca norma z art. 70 § 1 k.k. nie w pełni realizuje jednak konstytucyjne i prawnomiędzynarodowe zobowiązania do uwzględnienia humanitaryzmu i adekwatności represji karnej do popełnionego czynu. Ponadto doprowadza do faktycznego ograniczenia konstytucyjnego prawa do sądu w postaci prawa do dwuinstancyjnego postępowania. Stosując bowiem obowiązujące przepisy dochodzi faktycznie do quasi prolongaty okresu próby o czas pomiędzy wydaniem orzeczenia a jego uprawomocnieniem się. Okoliczność ta jest dodatkową dolegliwością dla oskarżonego. Jest to najbardziej jaskrawe w przypadku skorzystania z konstytucyjnego prawa do rozpoznania sprawy przez sąd odwoławczy. Wielomiesięczny okres pomiędzy wyrokowaniem przez Sąd I a II instancji przekształca się w dodatkowy okres represji karnej i dodatkowej dolegliwości¹. Przedłużenie czasu może mieć istotny wpływ na podjęcie decyzji o zaskarżeniu rozstrzygnięcia sądu I instancji. Stanowi to

¹ Zdzisław Papierkowski, Glosa do Uchwały całej Izby Wojskowej Sądu Najwyższego z dnia 15 grudnia 1965 r. RNw 33/65, Nowe Prawo nr 1, 1967 r., Wydawnictwo Prawnicze, Warszawa 1967 r.

niewątpliwie zagrożenie dla realizacji konstytucyjnego prawa wyrażonego w art. 78 Konstytucji RP, zgodnie z którym każda ze stron ma prawo do zaskarżenia orzeczeń i decyzji wydanych w pierwszej instancji. Aktualnie oskarżony stoi przed wyborem skorzystania z tego prawa - co jednak wiąże się z realnym przedłużeniem okresu zawieszenia o czas podstępowania międzyinstancyjnego i odwoławczego którego długość de facto nie jest stronie znana – lub rezygnacją z niego, by nie przedłużać okresu próbacji. Jest to dla skazanego „okres wstępnej próby”, który „zaczyna się od momentu wydania orzeczenia o warunkowym zawieszeniu wykonania kary, a kończy w momencie uprawomocnienia się wyroku, tj. gdy zaczyna się okres właściwej próby”². Doprowadza to do pozaustawowego, faktycznego przedłużania okresu, w którym sprawca poddawany jest próbie oraz czyni prawa konstytucyjne instytucjami fasadowymi.

Wypada także zauważyć, że zgodnie z treścią art. 75 § 3 k.k., jeżeli skazany po wydaniu wyroku, lecz przed jego uprawomocnieniem się rażąco naruszył porządek prawny, sąd może zarządzić wykonanie kary. Oznacza to tym samym, że pomimo braku faktycznego upływu okresu próby nieprawomocnie skazany i tak ponosi konsekwencje ewentualnego, kolejnego naruszenia porządku prawnego po wydaniu nieprawomocnego orzeczenia, pomimo braku faktycznego rozpoczęcia biegu orzeczonego okresu próby. Stawia to oskarżonego w podwójnym negatywnym położeniu - konieczności szczególnego przestrzegania porządku przy braku faktycznego upływu czasu wzmożonej kontroli jego postępowania.

Pozaustawową, negatywną konsekwencją aktualnego stanu prawnego jest również przedłużające się ponad ustawowe założenia oddziaływanie skazania (jeszcze nieprawomocnego) na sytuację zawodową oskarżonego. Wskazany wyżej quasi-prolongowany okres próby wpływa na dostęp do wykonywania pracy, pełnienia funkcji zawodowych i społecznych. Zważyć bowiem należy, iż takie rozstrzygnięcie wydłuża w istocie utratę możliwości ubiegania się o zaszczyt pełnienia funkcji publicznych czy

² Kazimierz Buchała w: Kazimierz Buchała, Władysław Wolter, Wykłady Prawa Karnego, Część I, Cześć Ogólna, Zeszyt 2, Nauka o Karze, Uniwersytet Jagielloński, Kraków 1972.

wykonywania części zawodów i to nawet w przypadku popełnienia czynów o małym ładunku społecznej szkodliwości.

Warto również sięgnąć do stanowiska judykatury, w którym zwracano uwagę na negatywne konsekwencje uznania za początek okresu próby dopiero daty prawomocności wyroku w sprawie. Jak wynika z uchwały Sądu Najwyższego z dnia 15 grudnia 1965 r. (sygn. RNw 33/65), okres zawieszenia kary powinno liczyć się od dnia ogłoszenia wyroku, w którym orzeczono zawieszenie, a nie od dnia jego uprawomocnienia, gdyż to rozwiązanie uwzględnia zarówno konieczność poszanowania uprawnień oskarżonego oraz daje pełną możliwość roztoczenia nadzoru nad zachowaniem się sprawcy, chroniąc interesy wymiaru sprawiedliwości.

W ocenie skarżącej kwestionowane przepisy - naruszając wynikającą z art. 78 Konstytucji zasadę dwuinstancyjności postępowania - naruszają także związane z nią zasady prawa do sądu, równości wobec prawa i demokratycznego państwa prawnego.

Prawo do sądu, wyrażone w art. 45 ust. 1 Konstytucji, w aspekcie prawa do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy, gwarantuje uprawnienie do zaskarżenia orzeczenia pierwszoinstancyjnego wyrażone w art. 78 Konstytucji oraz prawo do rozpoznania sprawy w postępowaniu drugoinstancyjnym wyrażone w art. 176 ust. 1 Konstytucji. Zgodnie z wypracowaną w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego koncepcją troistości elementów składających się na prawo do sądu tj. prawa dostępu do sądu, odpowiedniego ukształtowania rzetelnej procedury oraz uzyskania wiążącego rozstrzygnięcia - zmierza do sprecyzowania kryteriów „prawa do wymiaru sprawiedliwości” jako „prawa do wymiaru sprawiedliwości właściwie ukształtowanego”, a sama Konstytucja w art. 78 zd. 1 i art. 176 formułuje w tym zakresie pewne wymagania³. Dlatego też konieczność zapewnienia możliwości zaskarżenia orzeczenia wydanego w I instancji wynika z ogólnego wymogu ukształtowania procedury sądowej, zgodnie z zasadą sprawiedliwości proceduralnej,

³ Por. wyrok TK z 12 maja 2003 r., sygn. SK 38/O2, wyrok TK z 9 czerwca 1998 r., sygn. K. 28/97, wyrok TK z dnia 5 lipca 2005 r. sygn. akt SK 26/O4,

stanowiącej jeden z komponentów prawa do sądu, wyrażonego w treści art. 45 ust. 1 Konstytucji, a odnoszącego się do całego postępowania w sprawie, a konieczność ta wynika z ogólnego wymogu ukształtowania procedury sądowej w zgodzie z zasadami sprawiedliwości proceduralnej⁴. Ponadto, jak stwierdził Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 16 listopada 1999 r., „konstytucyjne prawo zaskarżania orzeczeń i decyzji wydanych w pierwszej instancji stanowi bardzo istotny czynnik urzeczywistniania tzw. sprawiedliwości proceduralnej”⁵.

Osoba, wobec której warunkowo zawieszono wykonanie kary, w myśl zaskarżonych przepisów, korzystając z prawa do zaskarżenia orzeczenia wydanego w I instancji (przy założeniu utrzymania go w mocy), wydłuża okres faktycznego poddania jej próbie, co prowadzi do swoistego dodatkowego "ukarania" osób, które skorzystały z przysługującego im prawa do sądu (rozumianego także jako prawo do sądu II instancji) i musi być tym samym uznane za sprzeczne z elementarnym poczuciem sprawiedliwości, a zatem za godzące - w tym aspekcie - w art. 2 Konstytucji RP.

Jednocześnie zaskarżone przepisy prowadzą do nieuzasadnionego nierównego traktowania osób o tożsamym statusie procesowym, co narusza wynikającą z art. 32 ust. 1 Konstytucji RP zasadę równości, ponieważ osoba zaskarżająca wyrok sądu I instancji (przy założeniu utrzymania go w mocy) może czekać na rozpoczęcie biegu okresu próby kilka miesięcy (w większości przypadków), 16 miesięcy (jak było w sprawie skarżącej) albo nawet jeszcze dłużej.

Zatem zaskarżone przepisy różnicują klasę podmiotów charakteryzującą się cechą relewantną (statusem osoby, która zaskarżyła wyrok sądu I instancji orzekający karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania) za kryterium przyjmując datę uprawomocnienia się wyroku. Pojęcie równości w art. 32 ust. 1 Konstytucji RP mieści

⁴ Konstytucja RP, red. Safian, Bosek 2016 wyd. 1, Komentarz do art. 45, Legalis,

⁵ Zob. wyrok TK z 16 listopada 1999 r., sygn. SK 11/99.

TAJSNER MACIEJEWSKI

ADWOKACI. DORADCY RESTRUKTURYZACYJNI

się w ogólnym, opisowym pojęciu równości jako przynależności danych podmiotów do tej samej klasy, którą wyróżniamy z punktu widzenia cechy uznanej za relewantną. Niewątpliwie w niniejszym przypadku cechą relewantną jest warunkowe zawieszenie wykonania orzeczonej kary pozbawienia wolności. Dalsze różnicowanie osób, wobec których zastosowano ten środek probacyjny, w zależności od czasu do uprawomocnienia się orzeczenia (w szczególności czasu trwania postępowania odwoławczego), musi zostać uznane za niedopuszczalne, ponieważ brakuje konstytucyjnie doniosłych argumentów je uzasadniających.

Tak też było w niniejszym przypadku – w sprawie skarżącej od czasu wydania wyroku przez Sąd I instancji do czasu jego uprawomocnienia się minęło niemal miesiące, tj. czas wynoszący prawie połowę orzeczonego wobec skarżącej okresu próby. Dodać należy, że skarżąca nie miała żadnego wpływu na czas trwania postępowania odwoławczego – jego znacznie dłuższy od zwykłego czas wynikał li tylko z czynności podjętych przez Sąd odwoławczy z urzędu.

Mając zatem na uwadze, że nie ma żadnych racjonalnych podstaw do rozpoczęcia biegu okresu próby od uprawomocnienia się wyroku, a nie od daty wydania wyroku przez sąd I instancji, wnoszę jak na wstępie.

Rafał Maciejewski

adwokat

Załączniki:

- pełnomocnictwo,
- wyrok SR w Szamotułach z października 2019 r., sygn. akt ,
- wyrok SO w P z lutego 2021 r., sygn. akt ,
- 3 odpisy skargi i załączników.